

AJAKIRJA LISAD¹

I. 75-AASTANE ALLAKIRJUTANU – VIIS AASTAT AKADEEMILISE TEGEVUSE LÕPETAMISEST EESTIS (tegevus valdavalt pärast juunit 2019; täiendava CV asemel)²

II. MATTI RAUDJÄRVE CURRICULUM VITAE (CV) JA MUU TEGEVUSE TÄIENDUSED (lisad 1–6)

* * *

I. THE UNDERSIGNED'S 75TH BIRTHDAY – FIVE YEARS SINCE THE COMPLETION OF THE ACADEMIC CAREER IN ESTONIA (activity primarily since June 2019; instead of additional CV)

II. CURRICULUM VITAE (CV) OF MATTI RAUDJÄRV AND ADDITIONS TO OTHER ACTIVITIES (appendices 1–6)

MR (Tallinnas, Pirita-Kosel 2024): Nüüd, aastal 2024, võib väita, et rohkem kui pool sajandit on õpitud ja töötatud. Kuigi selle aja jooksul on pakutud karjääriks mitmeid kõrgeid ametikohti, olen küll mõtelnud, kuid loobunud. Ka poliitikasse on kutsutud, kuid see pole mind eriti huvitanud. Olen siiski harjunud heas, eeskätt akadeemilises ja kultuuriseltskonnas olema.

Pärast akadeemilist erru minekut Eestis 2019. aastal on toimunud pingelangus ning kohustuste ja vastutuse oluline vähenemine. Kuigi üleminek oli õnneks sujuv – augustiga 2017 lõppes tööleping ning juuniga 2016 käsundusleping. Jäänud on õppetülesanded Georgia ülikoolides külalisprofessorina (keeruliste rahvusvaheliste olukordade tõttu aga sealne praktiline tegevus paraku viibib).

Hea on see, et mingid kohustused ja vastutus on siiski jäänud: rahvusvaheliste konverentside korraldamine ja teadusajakirja väljaandmine, seda juba aastal 1984 ja edasi aastast 1994 järjepidevalt igal aastal. Kuigi ka see tegevus tuleb millalgi lõpetada ning parimal juhul noorematele ja aktiivsetele pühendunud noortele üle anda. Siiski on esialgne kava kuni aastani 2029 kindlasti ajakirja väljaandmisega ja vajadusel ka konverentsi korraldamisega tegeleda (siis möödub 45 aastat esimese kolmepäevase, nn laevakonverentsi korraldamisest mootorlaeval „Vanemuine“ marsruudil: Tartu–Värsk; Värsk–Pihkva–Värsk; Värsk–Tartu ja ka ajakirja eelkäija, teadusartiklite kogumiku väljaandmisest-asutamisest). Palju sõltub nii tervisest kui sellest, kui kaua tänased kolleegid-sõbrad nende tegevustega end kavatsevad siduda. Ka nemad väsivad!

Veelgi toredam oleks aastani 2034³ vastu pidada (siis küll enam mitte peatoimetaja ja peakorraldajana /vaid ehk lihtsalt nõuandjana kui seda on vaja/, vaid osalejana kui elupäevi antakse), et tähistada 50 aasta möödumist esimesest konverentsist ja publikatsioonikogumiku ning sellele järgnenud ajakirja väljaandmisest. Aga aastal 2037

¹ NB! Lisade trükikulud on kaetud isiklikult Matti Raudjärve poolt.

² NB! Järgnev lisa II täiendab seda CV informatsiooni, mis ilmus meie ajakirja erinumbris aastal 2019 (ajakiri nr 1–2/2019; st info alates juunist 2019), kui Matti Raudjärvel täitus **70 eluaastat** (sündinud 5.08.1949).

³ Aastal 2034 toimuks konverents ja ilmuks ajakirja XLII aastakäik.

toimuks konverents ja teadusajakiri ilmuks samuti XLV aastakäiguna. Oleks vaid tegijaid ja korraldajaid. Unistada aga ikka võib, lootus sureb ju viimasena!

I. 75-AASTANE ALLAKIRJUTANU – VIIS AASTAT AKADEEMILISE TEGEVUSE LÕPETAMISEST EESTIS (tegevus valdavalt pärast juunit 2019; täiendava CV asemel)

I. THE UNDERSIGNED'S 75TH BIRTHDAY – FIVE YEARS SINCE THE COMPLETION OF THE ACADEMIC CAREER IN ESTONIA (activity primarily since June 2019; instead of additional CV)

Järgnevalt esitatakse valdavalt informatsioon selle kohta, mida on tehtud vahepealse viie aasta jooksul. Et oleks mingid üldised raamid, siis on mõneti ka neid tegevusi siin esitatud, mis on kaugelt pikema kui viie aasta tagant, st on ka mõningaid kordamisi.

Käesoleval, 2024. aastal, on Matti Raudjärvel 5. augustil **75. sünnipäev**, mistõttu on loomulik, et infot tema tegemiste ja sündmuste kohta ka vahepealse, möödunud viie aasta, aga mitte ainult, kohta avaldataks.

On päris huvitav, et aastal 2024 täitub tema elus väga palju nn ümmargusi tähtpäevi, mida loe allpool sellel ja järgnevatel lehekülgedel ning „paraku“ osaliselt ka nn „sõjaväeline karjäär“ kolmandal-neljandal leheküljel.

50 aastat tagasi (1974) lõpetanud majandusinseneri diplomiga toleaege Tallinna Polütehnilise Instituudi (TPI, tänane Tallinna Tehnikaülikool /TTÜ/) majandusteaduskonna. Diplomiprojekti teema oli: „Külmutuskappide remondimahtude prognoos Eesti NSV-s 1990. aastani“.

Kaitsmiskomisjonis olid: esimehena⁴ teenindusministri esimene asetäitja Elmar Loo, liikmetena TPI teenindusökonoomika kateedri juhataja dotsent, majanduskandidaat Juhani Väljataga (5.11.1932 Tallinn – 28.05.1982 Tallinn), NSV Liidu Majandusmatemaatika Keskinstituudi Eesti Filiaali vanemteadur ja TPI majandusteaduskonna teenindusökonoomika kateedri külalisdotsent (hiljem Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituudi⁵ professor) majanduskandidaat Hans Jalasto (15.10.1927 Narva – 20.08.1992 Tallinn) jt. Pärast kaitsmist hinnete teatamisel väljendas Hans Jalasto oma seisukohta, et „... *kui Matti Raudjärv oma tööd veel veidi täiendaks, sobiks see majanduskandidaadi teaduskraadi kaitsmiseks esitada.*“

45 aastat möödus *esimest korda* osalemisest (jaanuar-veebruar 1979) iga-aastastel nn üleliidulisel noorte majandusteadlaste seminaril Venemaal Sočis (kestis tavaliselt ühe nädala koos ettekannete, diskussioonide ja konsultatsioonidega, ilmus ka lühiaartiklite kogumik).

⁴ Sel ajal oli tavaks, et lõputööde kaitsmisel oli komisjoni esimees üliõpilaste eriala lähedane majanduspraktik vastavast ministeeriumist või mõnest suurettevõttest.

⁵ Aastatel 1979–1992 kandis nime *Eesti NSV Rahvamajanduse Juhtivate Töötajate ja Spetsialistide Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituut* (*Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituut /KTI/*); aastatel 1992–1998: *Eesti Majandusjuhtide Instituut (EMI)*, oli Tallinnas töötanud koolitamis-, konsulteerimis- ja uurimisinstituut.

Kokku osalesin 11 korral (1979–1989): 10 korda Sotšis-Adleris /Kudepstas/ ja üks kord Põhja-Osseetias Ordžonikidzes (alates 1990 enne Nõukogude Liidu lagunemist taastati vana nimi: Vladikavkaz, tõlkes: valitse Kaukaasiat) ettekannete⁶ ja lühiartiklitega. Olnud paaril korral ka nn Sotši seminari organiseerimiskomitee liige.

45 aastat tagasi (1979) hakkasin tegelema Eesti liha- ja piimatööstuse ettevõtete majanduseksperimendiga, mis oli üleliidulise tähtsusega. Olin samal ajal TPI-s aspirantuuris (1978–1981) ja töötasin Eesti Infoinstituudis isemajandamise osakonna juhatajana. Minu ülesanneteks oli igapäevaselt majanduseksperimendi läbiviimisega tegeleda, mis tähendas suhtlemist Eesti liha- ja piimatööstuse ettevõtetega, ministeeriumiga ja ka kontaktid Moskvast NSV Liidu Liha- ja Piimatööstuse Ministeeriumis. Eksperimendi sisuliseks eesmärgiks oli Eesti ettevõtete majandustegevuse korraldamisel ja hindamisel lähendada regionaalsetest, st Eesti tingimustest tulenevate majanduslike normatiivide ja majandusnäitajate kasutamine. Selle töö tegemine oli osaliselt seotud ka algul TPI ja Eesti NSV Liha- ja Piimatööstuse Ministeeriumi vahelise uurimislepinguga, mis 1978. aastal viidi üle Infoinstituuti (kuna lepingu vastutav täitja dotsent Juhani Väljataga, Matti Raudjärvi ja lepinguga seotud töörühm viidi üle Infoinstituuti (töörühm omaette osakonnaks), sh Juhani Väljataga instituudi direktoriks).

Seega oli siin varakult tegemist näitega, kui ülikooli-uurimisasutuste vahel toimus sisuline teadustöö ja selle rakendamine majanduspraktikas.

45 aastat tagasi (1979) algasid Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubis (NMK) Matti Raudjärve osalusel diskussioonid isemajandava Eesti teemadel (nn nelja mehe ettepanek avaldati alles kaheksa aastat hiljem Tartu ajalehes „Edasi“, st sügisel 1987). Arutelud NMK-s olid ka mõnevõrra ajendiks väitekirja teema valikul, mille puhul regionaalsete iseärasuste arvestamine majandustegevuses on kindlasti üks oluline aspekt ka iseseisvuse taastamise toetamisel (vt. järgnevalt – väitekirja; prestiižne majandus-ajakiri; Eesti

⁶ 1989. aastal kui Eesti liikus juba küllalt kindlalt isemajandamise-taasiseseisvumise suunas, tegin seminari plenaaristungil (tol ajal ilmselt parim Sotši hotell „Жемчужина“ /“Päril“/) ettekande (ette oli nähtud 20 minutit, kuid mis kuulajate nõudmisel kujunes ca kolmetunniseks, sh ligi kolmveerand tundi küsimustele vastamist) sündmustest ja faktidest, mis eelnesid Eesti okupeerimisele ning seejärel. Sama päeva õhtul, enne banketti, tuli mulle hotellis vastu seminari legendaarne juht, Kubani Riikliku Ülikooli kateedrijuhataja Valentin Mihhailovitš Gotlober, võttis mul pintsaku nõõbist kinni ja ütles: „Matti, Sa rikkusid kõik ära, aga Sul on õigus! Oled tubli!“

Kuna ettekanne oli kuulajatele huvitav, siis tehti kohaliku KGB juhi poolt mulle ettepanek samal teemal ka nende ohvitseridele ca tunnise ettekandega esineda, millega ma pärast mõningast kõhklemist nõustusin.

Palusin kaasa ka kaks Voroneži Riikliku Ülikooli kolleegi ja ühe kolleegi Kubani Riiklikust Ülikoolist (loengu korraldaja, temal olid KGB juhiga sõbrasuhted ja ta esines vahendajana). Kokkulepitud ajal oli must „Volga“ meie hotelli „Burgas“ ees ja meid viidi esinemispaika, KGB Sotši hoonesse, kus meid tervitas sõbralikult kohalik juht. Kuulajaskonna moodustasid ca 50 vormis KGB vanemohvitseri (vaid polkovnikud ja alampolkovnikud, ei ühtegi majorit), kes loengu tõsiste nägudega ära kuulasid. Küsimusi ei esitatud.

Kohtumise lõppedes tehti meile KGB juhi poolt ettepanek veidi puhata – meile oli kõetud korralik soome saun ning lisaks oli kaetud rikkalik laud delikatess söökide ja jookidega (juht ise ei osalenud, vaid tegi oma kabinetis tööd). Pärast paaritunnist nn puhkust, andsime läbi sisetelefoni teada lahkumise soovist. Kohalik juht, loengu tellija, tänas veelkord huvitava ettekande eest ning sama auto sõidutas meid hotelli tagasi. Asjaosalised lugesid toimunud kompleksündmuse kordaläinuks.

ainuõigus NSV Liidus; majandustegevuse õiglane-objektiivne hindamine ja analüüs; üleliiduline monograafia Nõukogude Liidus).

42 aastat möödus regionaalpoliitika valdkonda kuuluva väitekirja kaitsmisest Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi spetsialiseeritud nõukogus (30. juuni 1982) teemal „Normatiivse puhastoodangu näitaja kasutamise täiustamine tööstuses (Eesti liha- ja piimatööstuse näite alusel)“ /väitekirja vene keeles/.

Enne väitekirja kaitsmist ilmus autoril ühes tolle aja prestiižikamas ja ihaldatumas Nõukogude Liidu majandusajakirjas ka mahukas venekeelne artikkel: Raudjärv, Matti. Puhastoodangu normatiivide kasutamise iseärasused vabariigis. Ajakiri „Voprossõ ekonomiki“, Moskva, nr. 1, 1982 (vene keeles; «Вопросы экономики»).

Nimetatud uurimistöö alusel anti NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee ning NSVL Liha- ja Piimatööstuse Ministeeriumi poolt Eesti NSV Liha- ja Piimatööstuse Ministeeriumi ettevõtetele **NSV Liidus ainuõigus** oma majandustegevuse korraldamisel regionaalsetest tingimustest tulenevaid Eesti majanduslikke normatiive ja majandusnäitajaid kasutada.

See võimaldas Eesti ettevõtetele oma majandustegevust vastavalt tegelikele tingimustele ja võimalustele korraldada. Kõigis teistes Nõukogude Liidu liiduvabariikides kasutati nn keskmisi üleliidulisi normatiive ja majandusnäitajaid, mis ei peegeldanud ettevõtete töö tegelikust ega võimaldanud ettevõtete majandustegevust õiglaselt-objektiivselt hinnata ja analüüsida. Seetõttu oli ettevõtete tegelike võimaluste, pingutuste ja vajaduste hindamine mujal raskendatud.

40 aastat tagasi ilmus väitekirja põhjal ka venekeelne monograafia: Raudjärv, Matti. Puhastoodangu näitajate kasutamisest regioonis. Tallinn: Valgus 1984, ning seda levitati-müüdi ka väljaspool Eestit (Moskva, Leningradi, Novosibirski jmt Nõukogude Liidu suuremate linnade raamatukauplustes ning keskraamatukogudes).

40 aastat on möödunud esimesest majanduspoliitika kolmepäevasest teaduskonverentsist (toimus mais, 1984), nn laevakonverentsist mootorlaeval „Vanemuine“ marsruudil Tartu–Värskä–Pihkva–Värskä–Tartu, mis pani tugeva aluse järgnevatele konverentsidele.

Matti Raudjärv oli just laeval korraldatava konverentsi idee autor ja peakorraldaja.

40 aastat tagasi (mais, 1984), ilmus samaaegselt laevakonverentsiga ka esimene teadusartiklite kogumik, mis oli meie käesoleva rahvusvahelise kolmekeelse eelretsenseeritava teadusajakirja eelkäija. Matti Raudjärv oli teaduskogumiku üldtoimetaja ja selle arendamise initsiaator-eesvedaja, olles täna selle ajakirja peatoimetaja (alates 2007).

40 aastat tagasi (18. juunist 1984 kuni 5. jaanuarini 1987) hakkas tegelema Eesti kergetööstusettevõtete majanduseksperimentidega (need olid üleliidulise tähtsusega), olles Eesti NSV Kergetööstusministeeriumi büroos „Mainor“ majanduseksperimentide ja -uuringute osakonna juhataja-peainsener. Minu ja osakonna allüksuste ülesanneteks oli igapäevaselt majanduseksperimentide ja reformide läbiviimisega tegeleda, mis tähendas suhtlemist Eesti kergetööstuse ettevõtetega, ministeeriumiga ja ka kontaktid Moskvast NSV Liidu Riikliku Plaanikomitees. Eksperimentide sisu oli lai ja isemajandamise eesmärgiga: ettevõtetele suhteliselt suurte õiguste ja vabaduse andmine oma tegevuse kavandamisel, sh suure osa kasumist enesele jätmine, ekspordilepingute sõlmimine, firma-kaupluste avamine jpm.

40 aastat (13.02.1983) möödus 2023. aastal, kui osalesime **19. Tartu maratonil** (Matu – Elva, 55,8 km) Tallinna suusavabriku „Dünamo“ liiitud puusuuskadel koos sõber ja kolleeg Enn Leppik’uga.

18.02.2023 toimus **50. Tartu maraton** (63 km): start – Otepääl, Tehvandi Spordikeskuse staadionil, finiš – Elvas, Tartumaa Tervisespordikeskuses; rahvusvahelise olukorra ja varasemate ebasobivate ilmastikutingimuste tõttu oli osalus eestikeskne. Kuna ei olnud juba aastaid piisavalt suusatanud, siis ise ma maratonil ei osalenud.

Eesti Mündiäri OÜ koostöös MTÜ Klubi Tartu Maratoniga andis 50. Tartu Maratoni auks välja tasuta meenemedali, saadaval oli ka tasuline kullatud variant. Mündihuvilisena omandasin mõlema medalid.

35 aastat tagasi (jaanuar-veebruar 1989) sai osalemisest nn üleliidulisel noorte majandusteadlaste seminaril Sotšis: seekord viimast ehk üheteistkümnendat korda, sest sügisel, oktoobri lõpust ootas ees esimene, suurepärane kolmekuuline teaduslik stažeerimine Saksamaa LV-s Kieli Christian Albrechti Ülikoolis ja Johann Wolfgang Goethe Frankfurti /Maini/ Ülikoolis DAAD-i (Deutscher Akademischer Austauschdienst; German Academic Exchange Service) stipendiaadina.

35 aastat tagasi (oktoobri lõpust 1989 kuni veebruari alguseni 1990 /jõulud ja aastavahetus) veetsime Kielis koos hea kolleegi ja sõbra Janno Reiljaniga õnnestus olla esimest korda kolmekuulisel stažeerimisel Saksamaa Liitvabariigis, ühes juhtivas Saksa ülikoolis – Kieli Ülikoolis⁷ ja Kieli Maailmamajanduse Instituudi juures asuvas väga heas majandusteaduse raamatukogus ZBW (kaks kuud) ja seejärel Maini-äärse Frankfurdi Ülikoolis (üks kuu). Stažeerimine osutus igati õnnestunuks ja arendavaks, muljeterohke oli tagasisõit ka koju – Eestisse-Tallinnasse.⁸

⁷ Ette rutates: juba novembri keskel õnnestus Kieli Ülikooli majanduspoliitika instituudi kahepäevase väljasõidu seminaril oma esimene saksakeelne loeng Eesti majandusest pidada. Oli üllatus, et selle eest tasuti ja hiljem saadeti mulle (kui olin juba tagasi Eestis) rahatšekk, millele oli minu jaoks muinasjutuline summa Saksa markades kirjutatud, mille sain meie pangas rahaks ümber vahetada.

⁸ Võimalus tagasi koju, Eestisse sõita (Inter-City /IC/ bussiga: Frankfurt–Stockholm ja parvlaevadega: Travemünde–Trelleborg; Stockholm–Helsingi, kuna sel ajal veel ei toiminud laevaliin Stockholm ja Tallinna vahel /Tallinn–Stockholmi reisilaevaliin toimus aastail 1920–1940 ja avati uuesti 1990. aastal. Tänapäevane reisiliiklus Tallinnast Stockholmi taastus 17. juunil 1990 parvlaeva NORD ESTONIA avareisiga [https://mereviki.vta.ee/mediawiki/index.php/Tallinn-Stockholmi_laevaliin], 1937. aastal rakendus suveliin Pärnu–Kuivastu–Stockholm, mis samuti toimis aastani 1940/; Helsingi–Tallinn /laev: Georg Ots/, /laevaliin Tallinna ja Helsingi vahel avati 7.07.1965, sõitis uus reisilaev Vanemuine /ilmselt samal laeval toimus meie esimene nn noorte majandusteadlaste teaduskonverents mais aastal 1984, Tartu–Värskä–Pihkva–Värskä–Tartu/[https://ajapaik.ee/photo/726584/tallinn-helsingi-laevaliini-avamine-707-1965]), pakkus veel palju elamusi ja andis kogemusi edasiseks. Kuigi tagasi tulla oli soovitus (loe: kohustus Moskva ministeeriumi poolt) läbi Moskva või tollaegse Leningradi lennukiga. Siiski valis enamus stažööre tagasitee Eestisse läbi Skandinaavia ja Põhjamaade kaudu (Taani, Rootsi, Soome; oli huvitavam, mugavam ja turvalisem).

Esimest korda elus õnnestus ka Rootsis (sama IC bussiga, koos puhkepeatustega teel Trelleborgist Stockholmi ning nädalane vahepeatus Stockholmis ja Saltsjöbadenis /küllalisena, ööbimisega Peeter ja Signe Tõnuse õdusas kodus/) ja Soomes viibida (peamiselt ümberistumine ühelt laevalt teisele Helsingi sadamas).

Ebameeldivused olid ees vaid Tallinna sadamas – kuna mul oli palju pakke (raamatud ja muu erialane kirjandus; arvuti koos printeriga jms; isiklikud asjad ja suveniirid ning Saksamaalt ostetud suur

30 aastat tagasi (1994) alustas aktiivset tegevust ka oma firma Mattimar OÜ (asutati tegelikult küll juba 12. oktoobril 1993).

30 aastat möödub meie teise majanduspoliitika konverentsi toimumisest (augustis, 1994). Peakorraldaja – Matti Raudjärv.

30 aastat möödub ka majanduspoliitika-alaste lühiartiklite kogumiku ilmunise jätkumisest (augustis, 1994). Kogumiku vastutav toimetaja – Matti Raudjärv.

10 aastat möödub regulaarse õppetöö läbiviimisest Georgia Tehnikaülikoolis (märts-aprill, 2014), kus allakirjutanu valiti aastal 2018 külalisprofessoriks ja doktorioppe välismaiseks juhendajaks.

7 aastat tagasi (31.08.2017) lõppes tööleping Tartu Ülikooliga.

Seejärel sõlmiti TÜ-ga käsundusleping kaheks aastaks (kuni 30.06.2019).

5 aastat tagasi (2019) valiti Matti Raudjärv uuesti Georgia Tehnikaülikooli külalisprofessoriks ja täiendavalt ka doktoriprogrammi välismaiseks juhiks.

5 aastat tagasi (2019) määrati Matti Raudjärv ka Tbilisi Riikliku Ülikooli külalisprofessoriks.

5 aastat tagasi (30.06.2019) lõppes õppetöö Eesti ülikoolides, st toimus nn akadeemiline errumine (lõppes käsundusleping Tartu Ülikooliga).

5 aastat möödub (4. juuni 2019) rahvusvahelise andmebaasi Scopus Nõukogu otsusest tunnistada meie rahvusvahelise teadusajakirja kvaliteet sellisel tasemel olevaks, et seda võib indekseerida nende andmebaasis. Pikaajalise taotluse rahuldamise protsessi initsiaator oli Matti Raudjärv kogu teda toetanud ajakirja toimkonnaga.

5 aastat möödub ka ajast (2019) kui Eesti Teadusinfosüsteem (ETIS), pärast Scopuse poolset tunnustust, hakkas meie ajakirjas avaldatud teadusartikleid tasemel 1.1, kui Eestis kõrgeima taseme-kvaliteediga teadustöid arvestama (enne oli 1.2 tase, veel varem 3.1).

kohver, asju täis), siis neid pakke pidin ma mitu korda kailt piirivalve ja tollini vedama. Kuna ma ei saanud kogu aeg oma pakke silmas pidada, siis viimaste pakkidega kohale jõudes selgus, et kohver oli kadunud. Olin viimane saabuja ja vedasin oma nn kaasavara ise käraga sadamahoonesse (transporditöötlised ehk nn transad vedasid pagasit vaid valuuta eest, kuigi nende tööülesanne oli tasuta vedada). Rahvast oli ootesaalis vähe ja silmasin oma kohvrit mitte ametnike juures, kuhu olin jättnud, vaid välisukse lähedal.

Lõin kõva lärmi, mis ehmatas nii piirivalvureid ja ka tolliametnikke (hakkasid mind vaigistama?), ilmselt ehmatas ka varast (kohver jäeti rahule ja sain selle kätte). Ilmselt tegutses sadamas varaste jõuk (transad, endised KGB ametnikud), kes sadamaametnikega kokku mängisid.

Järgmisel päeval läksin uurimisorganisse (Tallinnas Pikal tänaval; täna asub seal Vene Föderatsiooni Suursaatkond), legendaarse uurija Koit Pikaro juurde ja andsin juhtunust teada. Tema oli minu pöördumise üle rõõmus ning kinnitas minu kahtlusi varaste osas ning nüüd oli tal käes konkreetne juhtum tunnistajaga. Ühel hilisemal kohtumisel ta kinnitas, et sadamas tehti kiirelt nn vastavad toimingud-operatsioon ning hulk pikka aega kahtlustatud „tüüpe“ võeti kinni ja kõrvaldati töölt sadamas. Elu sadamas olevat hulga paremaks läinud. Tore!

Kuna minu kohvris oli peaaesjalikult erialane kirjandus, siis kohvriargad oleks väga pettunud olnud, kui vargus oleks õnnestunud (kindlasti loodeti, et suures kohvris on hinnalised välismaised tarbeesemed; meil Eestis valitses ju üldine defitsiit pea kõiges; veel suurem aga idapool Nõukogude Liidus).

* * *

3 aastat möödus emeriteerumisest Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkonnas alates 1. märtsist 2021 (Associate Professor Emeritus /emeriidotsent-kaasprofessor/).

Emeriidi staatusega kaasneb võimalus ja õigus ülikooli tegevustes edasi osaleda, st selles staatuses ollakse edasi ülikooli liige;

Lisaks ülikooli ametiühingu seeniorliikme staatus (detsembrist 2020).

* * *

Kuna instituudis (TPI-s) toimus teisest neljanda kursuseni (üks päev nädalas) õppeplaani kohaselt sõjaline väljaõpe nooremohvitseri (leitnandi) auastme saamiseks, siis pärast lõpetamist toimusid Tapal asunud NSV Liidu relvajõudude maavägede 106. inseneriväe õppebrigaadi (1963–1993) territooriumil ja kohalike sõjapealike kontrolli all, kahekuulised (60 päeva, juuli – august 1974) väliõppused (õbbimine 8-kohalistes telkides, toitlustamine kohaliku sõjaväeosa sõdurite sööklas).

Vahetus läheduses paiknes ka õhuvägede Tapa sõjalennuvägi, kus olid tegevad 656. hävituslennuväepolk ja 91. üksik lennuvälja hoolduspataljon (1952–1993). Tapa väeosale kuulus ka Rutja varulennuväli Põhja-Eestis, Lääne-Virumaal.

Tulemus:

50 aastat tagasi (1974) anti mulle (nii nagu teistelegi) okupatsiooni ehk Nõukogude Armee /NA/ nooremohvitseri auaste (rühmaülema ametikoht): insenerivägede leitnant (pagunitel kaks kõrvuti väikest täрни /**/, nende vahel üks pikitriip).

Sellele järgnesid Tapal NA tegevohvitseride poolt korraldatud kuni 1989. aastani, so 15. aasta jooksul iga 3–4 aasta järel mõttetud kordusõppused (kokku seega vist neljal korral?).

Tulemus: iga kahe nn kordusõppuse järel anti järjekordsed okupatsiooniarmee nooremohvitseri auastmed: algul insenerivägede vanemleitnandi (pagunitel kolm väikest täрни /***/: kaks kõrvuti täрни /**/, nende vahel üks pikitriip ja selle peal kolmas tärn) ja hiljem, aastal 1989, st **35 aastat** tagasi anti mulle kapteni (pagunitel neli väikest täрни /****/: kaks kõrvuti täрни /**/, nende vahel üks pikitriip ja selle peal kolmas ja neljas tärn) auaste (lõpptulemus: okupatsiooniarmee insenerivägede reservkapten /nooremohvitseri viimane, kõrgeim aste/.

Viimasel õppusel Tapal /veebruari lõpp – märtsi algus 1989/ meelitati veelkord kordusõppustele tulema – siis pidavat terendama juba majori auaste /vanemohvitseri esimene-madalaim aste, pagunitel üks suur tärn kahe pikitriibu vahel, mille saamiseks oleks tulnud tegelikult juba sõjaväelisele akadeemiasse õppima minna; vaevalt et vaid kordusõppustega oleks asjad piirdunud/).

Aastaks-kaheks ei olnud mul vaja NA teenistusse minna ning eelnimetatud paguneid pole kunagi oma õlgadel kandnud (kõik auastmed olid vaid paberil vormistatud). Nooremohvitseri sõjaväepileti andsin Eesti Vabariigi (EV) taastamisel üle EV kaitsejõudude esindajatele.

Foto: Nõukogude okupatsiooniarmee nooremohvitseri sinel kapteni pagunitega ja lennuväe (?) lõkmetega.

[<https://www.okidoki.ee/item/noukogude-armee-sinel/9122348/>] 21.06.2024 (Google'is oli saadaval 30 euro, paguniteta 15 euro eest). Insenerivägedel olid musta värvi lõkmed ja neil olevad nn tunnusmärgid olid teised. Õnneks ei pidanud NA-s aega teenima ega seda mündrit kandma.

Õnneks terendas juba Eesti Vabariik ja okupatsioonirežiimist vabanemine ning ei olnud vajadust end mingite nõukogulike sõjaliste tegevustega vaevata. Pealegi ootas oktoobri lõpust 1989 ees stažeerimine Saksamaa Liitvabariigis, mis määras väga pöördeliselt ja positiivselt nii õppe- kui teadustöö suunad edaspidiseks.

Tõele au andes tuleb siiski tunnustada, et kui 2022. aasta 24. veebruaril algas Venemaa Föderatsiooni sõjaline agressioon Ukrainas, siis need kommentaarid, mida näiteks järgnevatel kuudel Eesti Kaitseväge ohvitserid eeskätt Eesti TV-s tegid, olid tänu TPI ajal saadud sõjalisele väljaõppele igati arusaadavad ja kohati isegi etteaimatavad. Seega päris nõ „mööda külgi“ see õpetus siiski ei läinud. PS: leitnandi (1974) ja kapteni (1989) auastme vahepeal anti ka vanemleitnandi auaste (kolm täрни), kuid ei mäleta, millal, sest ohvitseri dokumendi (kus kõik oli kirjas) andsin vabatahtlikult ära Eesti Vabariigi taaskoostamise riigivõimu organitele. Ilmselt anti vanemleitnandi auaste umbes aastatel 1981–1982!?

Matti Raudjärv,

endise NA insenerivägede, algul reservleitnant, seejärel reserv-vanemleitnant ja reservkapten, lõpuks erikapten (pärast NL okupatsiooni lõppemist Eestis ja Eesti Vabariigi taasiseisvumist ei oma ma NA ees enam mingeid kohustusi)

* * *

*Vanaisana olen rahul, et **tütrepoeg Julius Marcus Simm** lõpetas kevadel 2021 edukalt Tallinnas Rocca al Mare Kooli (gümnaasium), sooritas autojuhi eksamid ja sai juhiload. Läks vabatahtlikult Eesti Kaitseväge ajateenistusse 11 kuuks (juuli 2021 – juuni 2022), kus läbinud nooremallohvitseri kursused, saades nooremseersandi auastme /OR-4, õlakutel kaks paela/; olles seejärel reservväelasena jaoülema-spetsialisti ametis.*

Eesti territooriumil (Kagu-Eestis ja Saaremaal) toimus 16. maist 3. juunini suurõppus Siil 2022. Õppusele oli kutsutud ligikaudu 15 300 ajateenijat, reservväelast, tegevväelast, kaitseliitlast ja liitlasriikide sõdurit kokku kümnest riigist. Sellel osales ka Julius Marcus.

Õppusega kontrolliti kaitseväge lahinguvalmidust ja ohustenaariumile reageerimise võimekust rahvusvahelises raamistikus. Lisaks oli õppus Siil ka küpsuseksamikas ajateenistuse ajal ettevalmistatud sõjaaja üksustele ja värskendas reservväelaste teadmisi ning oskusi.

Õppus Siil 2022 oli näide kogu Eesti rahva, riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste panusest riigikaitsele. Õppusest Siil 2022 võtsid osa 1. jalaväebrigaadi, 2. jalaväebrigaadi, toetuse väejuhatuse, õhuväe, mereväe, küberväejuhatuse, erioperatsioonide väejuhatuse, sõjaväepolitsei ja maakaitse üksused. Lisaks Eesti üksustele osalesid õppusel ka liitlas- ja partnerriikide üksused.

Julius Marcus lõpetas ajateenistuse 17. juunil 2022 ja arvati reservi. Seejärel alustas ta augustis õpinguid Tallinna Tehnikaülikoolis. Lõpetas mais 2023 edukalt esimese kursuse ning siirdus seejärel kolmeks kuuks (augusti lõpuni) USA-sse raamatute müügitimeheks ja keelepraktikale.

Mais 2024 lõpetas ta edukalt teise kursuse ja siirdus 29. mail jälle ca kolmeks kuuks USA-sse.

Vanaisana olen uhke, et Julius Marcus initsiatiivi näitas ja läks vabatahtlikult koos sõpradega oma aukohust Eesti Vabariigi ees täitma. Olin tema tegemistega selle 11. kuu jooksul pidevalt kursis ning oli hea kuulda, et tema oli kogu oma teenistusega, nii õppuste, ülemuste, toitlustamise, majutuse, varustuse, vaba aja ja muuga, kokkuvõttes uute teadmiste ja kogemustega väga rahul. Vanaisana olen ka mina (MR), väga rahul.

* * *